

Voetbaleconomie

De Rotterdamse voetbalclub Sparta bestond op 1 april 100 jaar. Een bijzondere gebeurtenis, niet zozeer omdat de club nu een eeuw bestaat – er zijn elf voetbalclubs in Nederland die nog ouder zijn – maar wel omdat Sparta bijna die hele eeuw in de hoogste klasse heeft meegedaan. Sparta kwam in 1893 in de eerste klasse van de KNVB en is in de jaren daarna slechts twee keer gedegradeerd. In beide gevallen kwam Sparta na één jaar al weer terug in de eerste klasse, zodat de club 93 jaar aan de top heeft vertoefd – een absoluut en voorlopig niet te breken record.

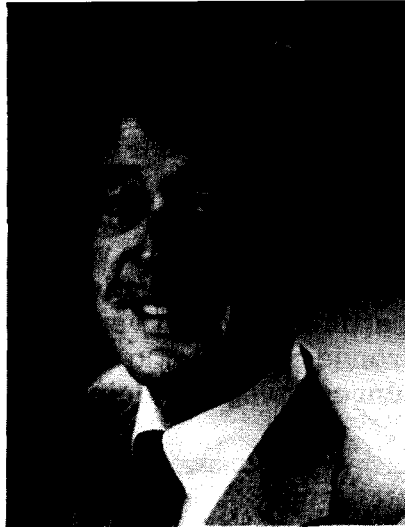
In Sparta's geschiedenis kunnen we daarom 'the rise and decline' van de voetbalsport in Nederland zien. 'Decline'? Zeker, want het voetbal is geen groeiactiviteit meer. Op de lijn die de levenscyclus weergeeft bevindt voetbal zich ver op het rechtergedeelte van de curve. Sparta, en de andere clubs in het topvoetbal, kunnen zich afvragen hoelang zij nog betaald voetbal zullen spelen.

Het verval zien we zowel aan de actiefkant als aan de passiefkant. Het aantal actieve voetballers loopt terug (al heeft die daling zich pas aan het begin van de jaren tachtig ingezet). Na een jarenlang tekort aan voetbalvelden gaat nu een overschot ontstaan. In de daling aan de actiefkant zien we niet alleen demografische factoren, maar vooral ook die andere cyclus die voetbal doorlopen heeft: van een sport voor de goeie standen in de vorige eeuw, via brede volkssport, tot een sport waartoe de hogere sociale klassen zich niet meer aangetrokken voelen. De voetballertjes heten nu Dennis; de vader van Fokke-Jan neemt zijn zoon mee naar het hockeyveld. Behalve dat is voetbal als team-sport ook een van de slachtoffers van de individualisering: fietsen, schaatsen, plankzeilen zijn de echte groeisporten van de jaren tachtig.

Aan de passiefkant – het voetbalbezoek – is het verval veel duidelijker. De eersteklasser Sparta trok in de crisisjaren zo'n 6.000 toeschouwers per wedstrijd. In de mooie jaren van na de oorlog liep dat aantal op tot gemiddeld 16.000 per wedstrijd. Nu trekt Sparta niet meer dan 4.000 bezoekers. Voor de eredivisie als geheel is de daling niet zo dramatisch, maar landelijk geldt toch ook dat het aantal toeschouwers per wedstrijd sinds 1970 gehalveerd is. Als echte stadssport heeft voetbal de gesuburbaniseerde Nederlanders niet uit hun tuintjes vandaan weten te halen.

Voetbal is een arbeidsintensieve bedrijfstak. Als het algemeen loonpeil omhooggaat zullen de salarissen van be-

J.J. van Duijn

taalde voetballers ook mee omhoog moeten. De vraag naar het produkt neemt echter af. Een club als Sparta is overeind gebleven door steeds weer getalenteerde voetballers aan de grote clubs te verkopen. De recettes vormen slechts een deel van de baten, en een afnemend deel. Voetbal is een gesubsidieerde bedrijfstak, waarbij het bedrijfsleven de rol van subsidiegever groten-deels van de overheid heeft overgenomen. Stel dat 'de commercie' zich terugtrekt. Heeft het betaald voetbal dan nog enige toekomst?

Om toekomst te hebben moeten het produkt en de verpakking ervan sterk vernieuwd worden. Wat het produkt betreft: mij valt altijd op dat er vrijwel geen gebruik gemaakt wordt van de spelregels om het voetbal aantrekkelijker te maken. Bij de Amerikaanse sportbonden aarzelt men niet lang de regels te veranderen als deze een sport onaantrekkelijk dreigen te maken. De voetbalregels zoals ze nu (en al jaren) zijn laten toe dat een club louter defensief ('op de nul') speelt en daarmee de toeschouwers wegjaagt. Interessant is dat bij de zeer succesvolle en recordaantallen toeschouwers trekkende Amerikaanse beroepssporten als baseball en American football beide teams moeten aanvallen en wedstrijden nooit in een gelijkspel mogen eindigen. Het Europese voetbal is daarbij vergeleken een hopenoos verouderde sport die, als een club dat wil, 90 minuten lang op defensieve en destructieve wijze gespeeld kan worden. Verouderd zijn ook de maten in het voetbal. Achttienjarigen hebben nu een gemiddelde lengte van 1,81 m. tegen 1,69 m. in 1900. Toch is het

doel nog steeds 7,32 m. breed en 2,44 m. hoog.

Het professionele voetbal in Europa is ook zijn nationale schaal ontgroeid. In de meeste landen die door een paar afzetcentra (de grote steden) worden gedomineerd, zijn de competities zeer eenzijdig en oninteressant geworden omdat jaar in jaar uit dezelfde clubs om de titel strijden. Immers, de clubs in de grote afzetcentra trekken de meeste toeschouwers, zijn het aantrekkelijkst voor de sponsors en kunnen daarom de beste spelers opkopen. Sinds de start van de eredivisie in 1956 zijn alle titels op vier na bij drie clubs (Ajax, PSV, Feyenoord) terechtgekomen. Een zelfde verhouding geldt in België, waar Anderlecht, Club Brugge en Standard Luik alles winnen. Voetbal is op termijn alleen interessant als competities open zijn. Dat zou bereikt kunnen worden met een Europese competitie, waarin clubs met een vergelijkbare koopkracht tegen elkaar uitkomen.

Achterhaald zijn ook de accommodaties van de clubs. Het honderdjarige Sparta speelt in een stadion uit 1916. In het Amerikaanse major league baseball, waar ieder jaar de toeschouwersrecords worden gebroken, spelen de clubs in moderne, comfortabele, veilige, overdekte stadions, waarvan er veel pas in de jaren zeventig en tachtig zijn gebouwd. De laatste echte stadionbouw golf in Nederland was die van de crisisjaren. De Nederlandse stadions van vijftig jaar en ouder missen comfort en goede bereikbaarheid.

Wat nu de meeste aandacht krijgt, namelijk de spelverruwing en het supportersgeweld zijn afgeleide verschijnselen en geen hoofdoorzaken van het verval van het voetbal. Spelverruwing is een gevolg van het niet aan- en toepassen van de spelregels; dat juist voetbal met supportersgeweld te maken heeft, komt omdat het zijn oorspronkelijke publiek niet heeft weten vast te houden. Het voetbalpubliek is uitgebeend tot een harde kern. Wederom is de vergelijking met de Amerikaanse sporten interessant: American football is op zich zelf genomen een nogal ruwe sport. Van spelverruwing is, door de strakke regels, echter geen sprake. Wat bezoekers betreft is het een familiesport en niet, zoals voetbal in Nederland, een mannensport. Dit zelfde geldt voor baseball.

Voetbal moet, door het produkt te vernieuwen een extra stukje leven aan de levenscyclus zien te plakken. Dan kan Sparta ook weer wat jaartjes mee.

J.J. van Duijn